

σε συνεργασία με:
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Διαδικτυακό Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο - Συμπόσιο

Όψεις του σύγχρονου σχολείου: Διαχείριση της σχολικής τάξης

20 - 22 Νοεμβρίου 2020

Ιστοσελίδα του συνεδρίου: <http://4pekesat.sites.sch.gr>

ΚΑΝΟΝΤΑΣ ΕΡΕΥΝΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΟΥ ΕΠΑΛ

Παναγιώτα (Γιούλη) Παπαλεωνίδα

Με τη συνεργασία

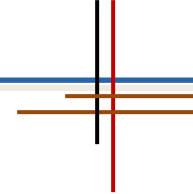
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών

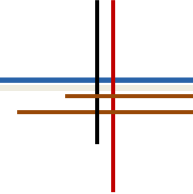
Κάνοντας έρευνα με τους μαθητές του ΕΠΑΛ

Παναγιώτα (Γιούλη) Παπαλεωνίδα

Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου ΠΕ86, 4^ο ΠΕΚΕΣ Αττικής

<https://blogs.sch.gr/ppapaleon/>

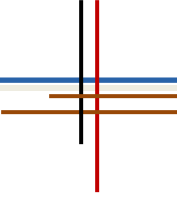
Η επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα έχει σε πολύ μικρό βαθμό απασχολήσει την εκπαιδευτική έρευνα.

Ο **μαθητικός πληθυσμός** της, κατά προσέγγιση **το ένα τρίτο του συνολικού** της ανώτερης δευτεροβάθμιας, «αποκλεισμένος» από τη γενική δευτεροβάθμια και την ανώτατη εκπαίδευση, ακολουθεί μια **αφανή πορεία**,

διαγράφοντας μια σχολική τροχιά που διαφέρει ως προς τα σημεία εκκίνησης και τις θέσεις άφιξης, σε σχέση με το μαθητικό πληθυσμό της γενικής εκπαίδευσης.

Σπανίζουν οι έρευνες που αποκαλύπτουν πτυχές του **κόσμου των απόψεων** των μαθητών αυτών.

Συνήθως «διαφεύγουν από τη σκέψη» όσων συγκροτούν τον επίσημο λόγο για την εκπαίδευση, **υπάρχουν «ξεχασμένοι» και αποτελούν μια άγνωστη κοινωνία για το ευρύ κοινό.**

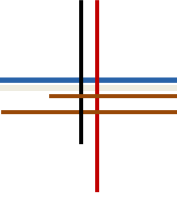
Τα επαγγελματικά σχολεία,

«η αθέατη όψη της εκπαίδευσης»

το αντικείμενο της έρευνας που εκπονήσαμε με τους μαθητές της Α΄ τάξης ΕΠΑΛ,

τον πρώτο χρόνο εφαρμογής της **Ζώνης Δημιουργικών Δραστηριοτήτων (2016/17)** στα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑΛ).

Προσεγγίσαμε τη μαθητική κοινωνία στην οποία και οι ίδιοι ανήκουν, **αποτυπώνοντας βασικά χαρακτηριστικά της** μέσα από μια έρευνα πεδίου.

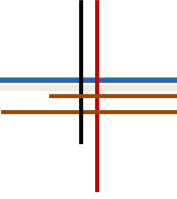
Στα επαγγελματικά σχολεία οι μαθητές:

➤ Προέρχονται **από ευρύτερες περιοχές,**
από ευρύτερο φάσμα ηλικιών (σε σχέση με γενική),
οι συνθήκες ζωής τους ποικίλουν...

δεν γνωρίζονται οι περισσότεροι μεταξύ τους.

Τους ωθεί η ανάγκη ολοκλήρωσης του λυκείου και απόκτησης κάποιου επαγγελματικού εφοδίου, σε χρόνο συντομότερο από τη γενική εκπαίδευση.

«Γνωρίζω τους συμμαθητές μου» ο τίτλος της εργασίας μας.

Στα επαγγελματικά σχολεία οι μαθητές:

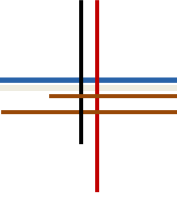
➤ Αντιμετωπίζουν **μαθησιακές δυσκολίες, διαγνωσμένες η μη.**

Η **δυνατότητα εναλλακτικής διδασκαλίας** που παρέχει η Ζώνη με μαθητοκεντρικό προσανατολισμό, ομαδοσυνεργατική, μικροομαδική εργασία και ατομικό σταθμό εργασίας,

θα μπορούσε να βοηθήσει τα παιδιά να προσεγγίσουν ευκολότερα και αποτελεσματικότερα τη σχολική γνώση;

Να αναστραφεί η σχέση τους με αυτήν;

Να ενεργοποιηθούν;

Στα επαγγελματικά σχολεία οι μαθητές:

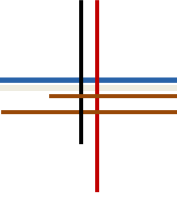
- Έχουν **χαμηλή αυτοεκτίμηση**, λόγω της σωρευμένης σχολικής αποτυχίας που έχουν υποστεί,
- και **περιορισμένες φιλοδοξίες**.

Η εξωστρέφεια (!) - η ολοκλήρωση και παρουσίαση ενός δύσκολου έργου σε κοινό -

θα μπορούσε **να λειτουργήσει ενισχυτικά,**

αυξάνοντας την αυτοεκτίμηση και

δημιουργώντας κίνητρα για περαιτέρω προσπάθεια;

Παιδαγωγικές αρχές

Με αυτούς τους προβληματισμούς
και **άξονα** τις παιδαγωγικές αρχές του **ενιαίου σχολείου**,
την **ισοτιμία**,

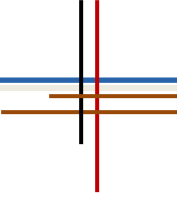
την **αναγνώριση της διαφορετικότητας** και

την **ανοχή** απέναντι **στον άλλο τρόπο που φέρει μέσα από την
ταυτότητά του ο συμμαθητής**,

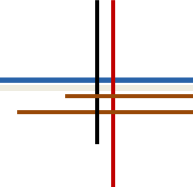
επέλεξα και εφάρμοσα ένα σχέδιο διδασκαλίας που αφορά στην
πρόκληση να γνωριστούν μεταξύ τους οι μαθητές.

Να υπερκεράσουμε την «αυταπάτη της άμεσης γνώσης» λόγω της
καθημερινής εγγύτητας, όπως την αποκαλεί ο P. Bourdieu.

**Σχεδιάσαμε και υλοποιήσαμε με τους μαθητές
μια έρευνα στο σχολικό πεδίο
με επαγγελματική / υποδειγματική μεθοδολογία
για να αποτυπώσουμε τα βασικά χαρακτηριστικά του
μαθητικού πληθυσμού.**

Συντελεστές της εργασίας

- **14 μαθητές της Α΄ τάξης:**

Ενρίκε, Κατερίνα, Δημήτρης, Μαρσέλ, Επαμεινώνδας, Αγνή, Κατερίνα, Νεφέλη, Σοφία, Θόδωρος, Διονυσία, Μαριτίνα, Τζέφρυ και Ιωάννα

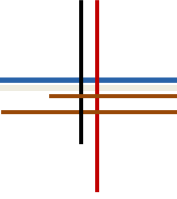
- **Τέσσερις με διαγνωσμένες μαθησιακές δυσκολίες.**

Ακαδημαϊκές δυσκολίες, χαμηλές επιδόσεις και έλλειμμα μαθητικής κουλτούρας αφορούσαν πολύ μεγαλύτερο αριθμό.

Ξεπερνώντας αναστολές για «ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα»

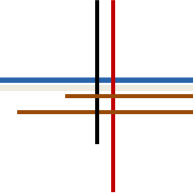
συγκέντρωσαν και επεξεργάστηκαν πληροφορίες που σκιαγράφησαν

προφίλ των συμμαθητών, συνθήκες και τον τρόπο ζωής τους, σχολική πορεία, λόγους επιλογής της επαγγελματικής εκπαίδευσης, τι προσδοκούν από τον καθηγητή και πώς βλέπουν το μέλλον τους.

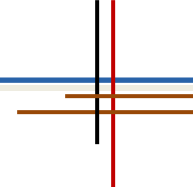
Στόχοι:

- η λειτουργική ένταξη στη σχολική κοινότητα
- η επαφή μαθητών με πραγματικές παραμέτρους μιας έρευνας και
- η απόκτηση ακαδημαϊκών δεξιοτήτων και γνώσεων από πολλούς επιστημονικούς τομείς για την ολοκλήρωση και παρουσίασή της.

«Γνωρίζω τους συμμαθητές μου»

γνωρίζω βαθύτερα τους συμμαθητές μου
αναγνωρίζω τον εαυτό μου
συμφιλιώνομαι με τις αδυναμίες και τις δυσκολίες μου

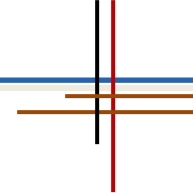

Το εργαλείο της έρευνάς μας

Ερωτηματολόγιο - τριάντα ερωτήσεις

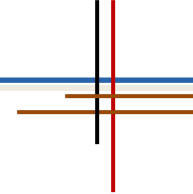
Τέσσερις θεματικές ενότητες:

- 1. Σπίτι – οικογένεια μαθητή – σχολική πορεία και μάθηση**
δημογραφικά χαρακτηριστικά και σχετικά με σχολική μάθηση
- 2. Ελεύθερος χρόνος μαθητή**
πολιτιστικές πρακτικές – δραστηριότητες, μέσα κι έξω απ' το σπίτι
- 3. Επιλογή επαγγελματικού λυκείου – σχέση με εργασία / επάγγελμα**
λόγοι επιλογής επαγγελματικής εκπαίδευσης, προσδοκίες, προοπτικές, επαγγελματική απασχόληση
- 4. Επιθυμητά χαρακτηριστικά γνωρίσματα καθηγητή**
τι ζητούν από τον καθηγητή και τι δεν θα ήθελαν καθόλου...

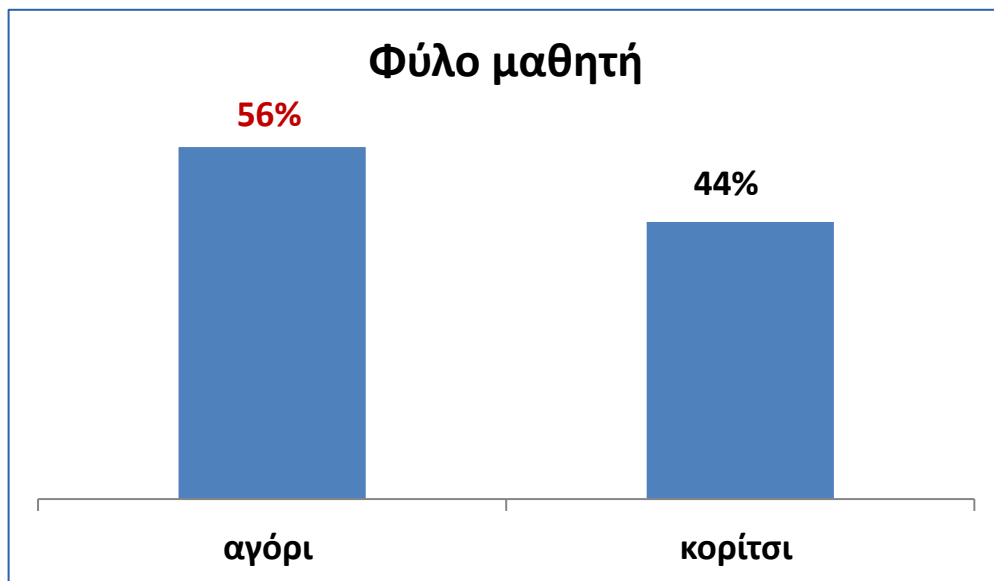
Ανάλυση – αποτελέσματα - σχολιασμοί

Επεξεργαστήκαμε
60 έγκυρα ερωτηματολόγια
(Excel)
παρουσιάζουμε ενδεικτικά αποτελέσματα.

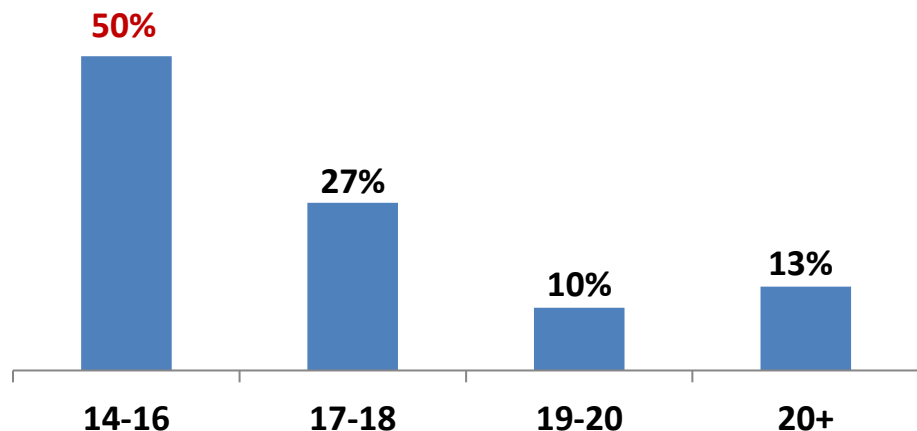
1^η ενότητα:

σπίτι – οικογένεια μαθητή - σχολική πορεία και μάθηση

Η πλειονότητα μαθητών **αγόρια**, παρότι οι δύο από τους τρεις τομείς του σχολείου δεν θα χαρακτηρίζονταν στερεοτυπικά «αντρικοί».

Ηλικία μαθητή

Υψηλό ποσοστό μαθητών: **σχολική ηλικία μεγαλύτερη από την προσιδιάζουσα στην τάξη φοίτησης.**

Ενώ **76%** φοιτά στις **Α' και Β'** τάξεις, **μόνο το 50%** είναι **14-16 ετών.**

23% είναι μεγαλύτεροι από 19 ετών.

Υψηλά ποσοστά **επανάληψης τάξης** και **διακοπής σπουδών.**

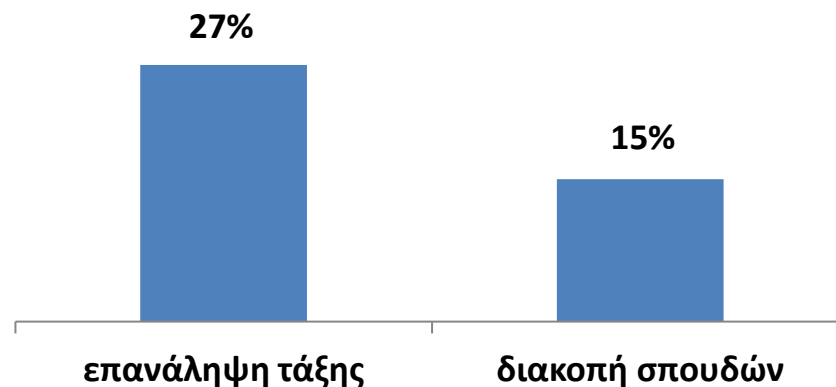
Το **25%** εργάζεται **παράλληλα** με το σχολείο, παρότι **πρωινό.**

Το **15%** των μαθητών παρουσιάζει **διαγνωσμένες μαθησιακές δυσκολίες.**

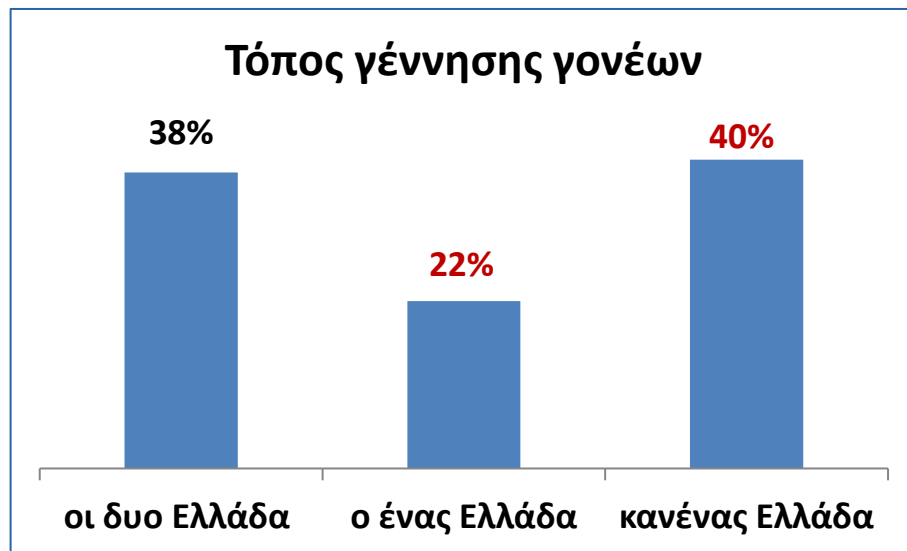
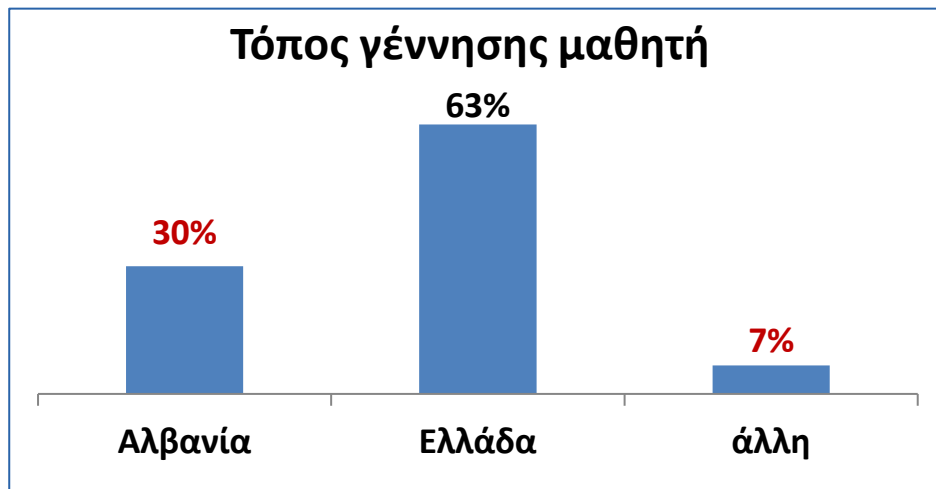
Το αποδίδουμε

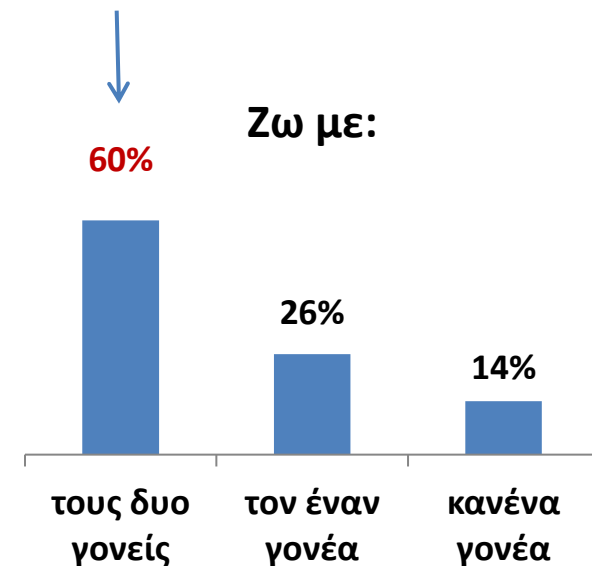
σχολική καθυστέρηση

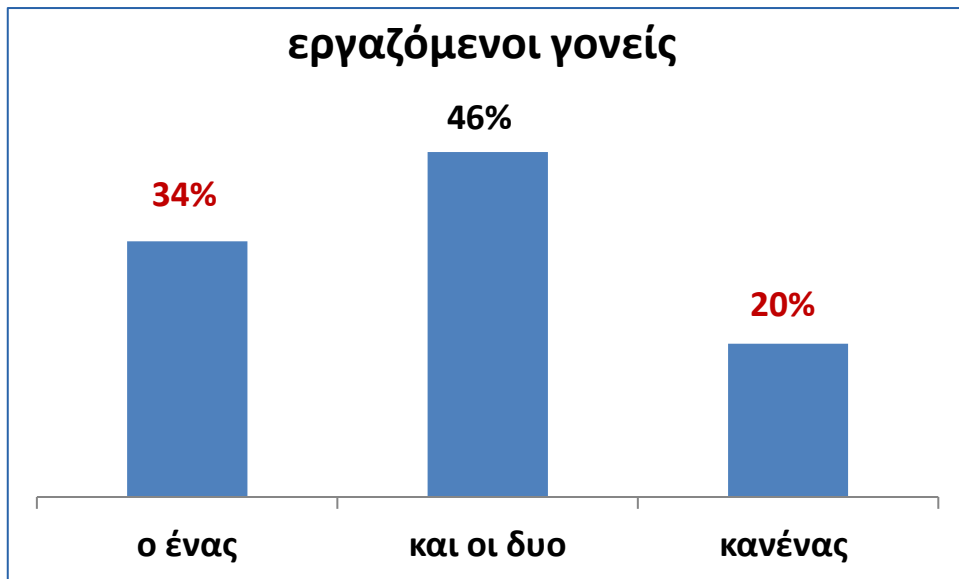
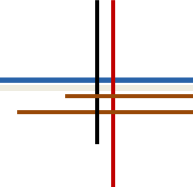

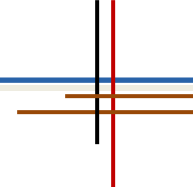

- **37%** έχει γεννηθεί **εκτός Ελλάδας** -κυρίως Αλβανία- και
- **62%** έχει **τουλάχιστον ένα γονέα αλλοδαπό**.
- μόνο το **60%** ζει με **τους δυο** γονείς.

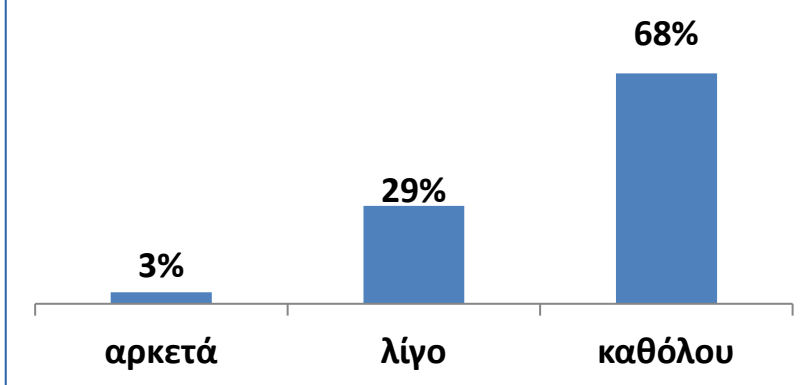

- **20%** των οικογενειών **άνεργοι και οι δύο,**
- **34%** **άνεργος ο ένας**
- **σε λιγότερα από τα μισά σπίτια εργάζονται και οι δύο γονείς,** χωρίς να διευκρινίζεται η διάρκεια, το είδος της απασχόλησης και η αμοιβή.

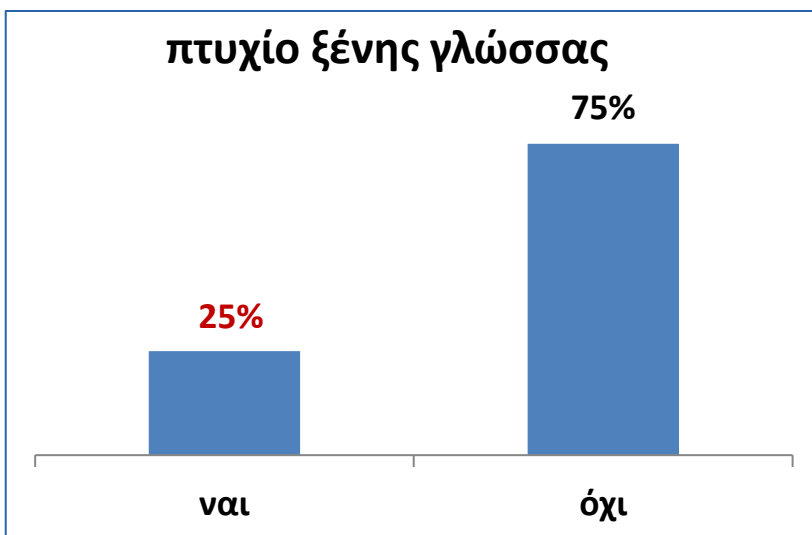

Δυσκολία κατανόησης γλώσσας βιβλίων/ καθηγητή

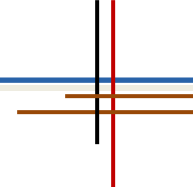

32% αντιμετωπίζει δυσκολίες κατανόησης γλώσσας σχολείου.

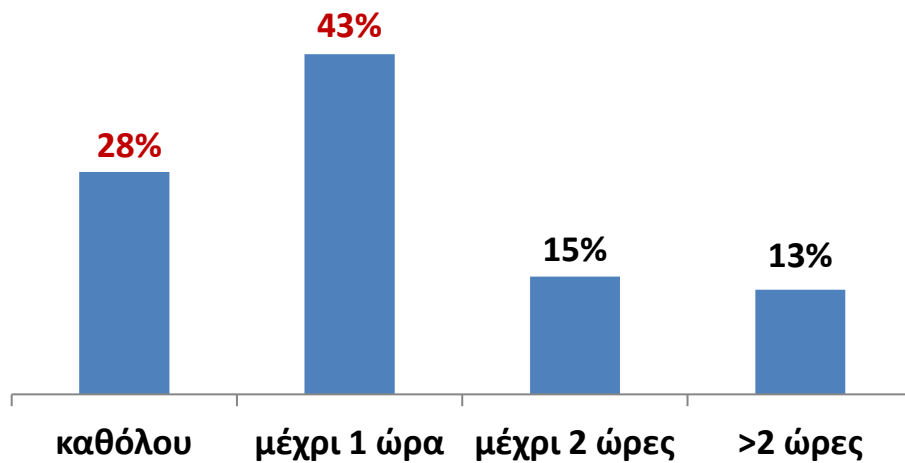
πτυχίο ξένης γλώσσας

Παρότι οι μισοί μαθητές είναι πάνω από 17 ετών, μόνο το 25% έχει κάποιο πτυχίο σε μια ξένη γλώσσα.

μελέτη μαθημάτων σπίτι

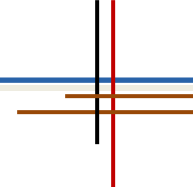

Το **71%** διαβάζει στο σπίτι **το πολύ μία ώρα την ημέρα** και μάλιστα... το **28%** δηλώνει **καθόλου**.

Μόνο το 13% ασχολείται **πάνω από 2 ώρες με τα μαθήματα**.

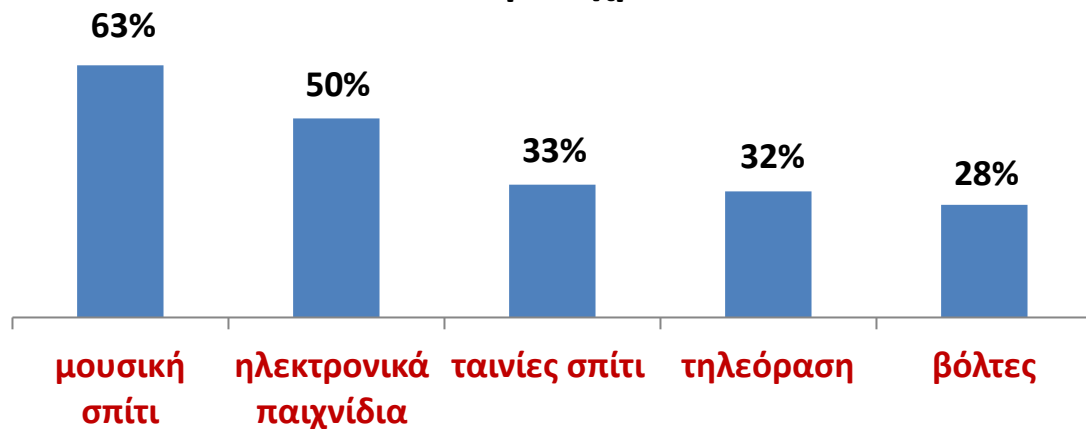

Το ίδιο ποσοστό «διαβάζει εξωσχολικά βιβλία» - ελεύθερο χρόνο.

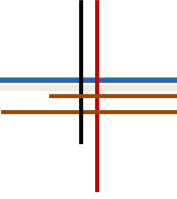
2^η ενότητα: ελεύθερος χρόνος μαθητή

οι πέντε επικρατέστερες πρακτικές
ελεύθερου χρόνου

Οι επικρατέστερες πρακτικές είναι:

- μικρού κόστους
- μέσα στο χώρο του σπιτιού
*μουσική, ηλεκτρονικά παιχνίδια/
internet, ταινίες, τηλεόραση*
- και
- βόλτες *χάζεμα – ψώνια.*

Οι υψηλότερες και οι χαμηλότερες συχνότητες

- **πάνω από τους μισούς** μαθητές στον ελεύθερο χρόνο τους:

ακούνε μουσική

και παίζουν ηλεκτρονικά παιχνίδια / internet (κινητά, tablets)

- **λιγότεροι από 7%**

πηγαίνουν κινηματογράφο ή εκδρομές

- **μηδενικό ποσοστό 0%**

παρακολουθεί θεατρικές παραστάσεις,

επισκέπτεται μουσεία/ αρχαιολογικούς χώρους

παρακολουθεί μαθήματα σε ωδείο, σχολή χορού ή ζωγραφικής.

3^η ενότητα:

επιλογή επαγγελματικού λυκείου – σχέση με εργασία / επάγγελμα

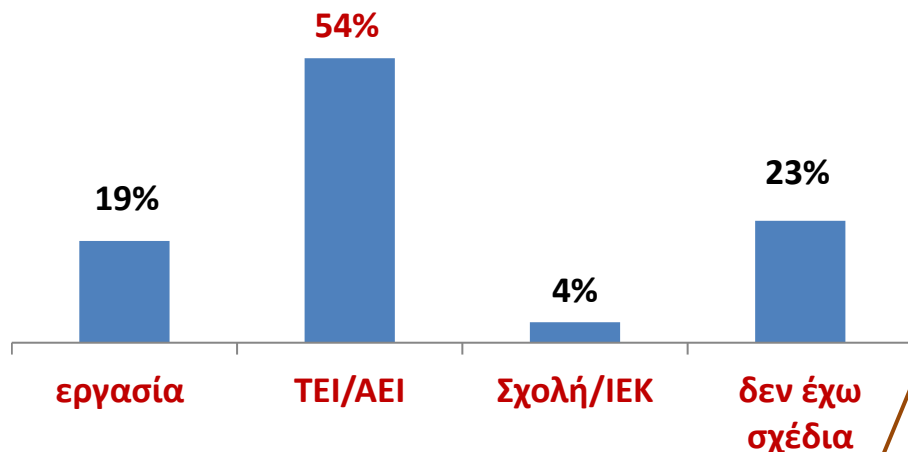

Ο **επικρατέστερος** λόγος:
το **Πτυχίο Ειδικότητας (53%)**

Σημαντικοί λόγοι:
αποφεύγουν «δύσκολα»
μαθήματα (αρχαία και λατινικά),
και παίρνουν
πιο εύκολα **Απολυτήριο Λυκείου.**

Μόνο το 13% επιλέγει **ΕΠΑΛ** γιατί του «αρέσει η ειδικότητα» ή /και για «να εισαχθεί ευκολότερα σε ΤΕΙ».

μετά το ΕΠΑΛ τι;

Ευσεβής πόθος...

Η πλειονότητα επιθυμεί:

σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Μάλιστα, θα πήγαινε και σε άλλη πόλη να σπουδάσει (73%).

Όμως, θεωρεί

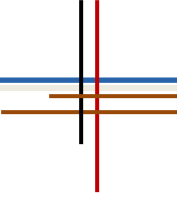
απαραίτητο να εργάζεται παράλληλα με τις σπουδές του (85%).

Ήδη,

παράλληλα με το σχολείο εργάζεται το 25% των μαθητών...

Μόνο το 15% ΔΕΝ ΘΕΩΡΕΙ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΟ να εργάζεται παράλληλα με ενδεχόμενες σπουδές.

Μετά από πολλαπλές αναγνώσεις ερευνητικών ευρημάτων...

Το κρυμμένο 13-15% !!!

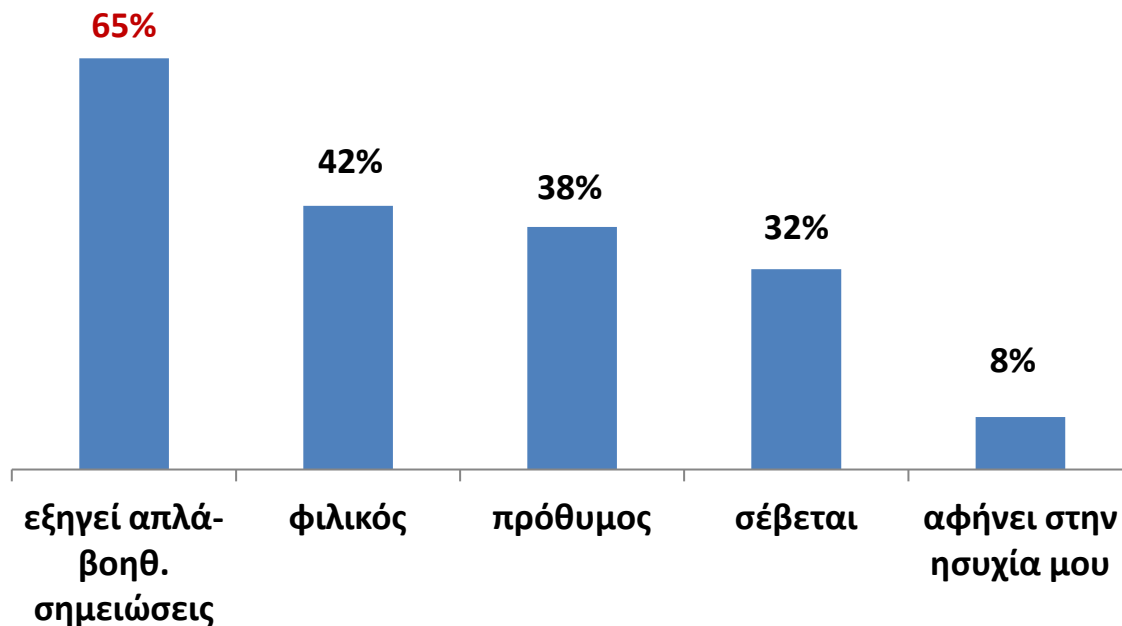
- διαβάζει πάνω από δύο ώρες τα μαθήματά του
- διαβάζει εξωσχολικά βιβλία
- έχει κάποια βοήθεια στα μαθήματα από οικογενειακό περιβάλλον
- επιλέγει το ΕΠΑΛ γιατί του αρέσει η ειδικότητα ή/και για να εισαχθεί ευκολότερα σε ΤΕΙ
- δεν θεωρεί απαραίτητο να εργάζεται παράλληλα με σπουδές
- εισάγεται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Επιβεβαιώθηκαν σταθερά διαχρονικά χαρακτηριστικά του μαθητικού πληθυσμού της επαγγελματικής εκπαίδευσης.

- το «αρσενικό» γένος
- η μεγαλύτερη από την προσιδιάζουσα στην τάξη φοίτησης **σχολική ηλικία**
- η **επαγγελματική δραστηριοποίηση** παράλληλα με το σχολείο
- τα υψηλά ποσοστά **αλλοδαπών μαθητών και ανεργίας** στο σπίτι
- τα προβλήματα **κατάκτησης της γλώσσας**
- το πολύ χαμηλό ποσοστό πιστοποιημένης γνώσης μιας **ξένης γλώσσας**
- η σπανιότητα **μαθητικής κουλτούρας** και **υποστήριξης στη μάθηση** από την οικογένεια
- οι χαμηλού κόστους **πολιτιστικές πρακτικές ελεύθερου χρόνου** περιορισμένες κυρίως στο χώρο του σπιτιού
- η **επιλογή του ΕΠΑΛ** για ευκολότερο Απολυτήριο και απόκτηση Πτυχίου Ειδικότητας για εύρεση εργασίας ή βελτίωση επαγγελματικής θέσης
- ο ουσιαστικός αποκλεισμός από την **τριτοβάθμια**
- η ανάγκη **φιλικής προσέγγισης και διευκόλυνσης στη μάθηση** από τον καθηγητή...

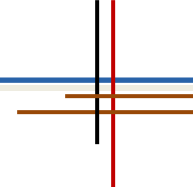
4^η ενότητα:

επιθυμητά χαρακτηριστικά γνωρίσματα καθηγητή

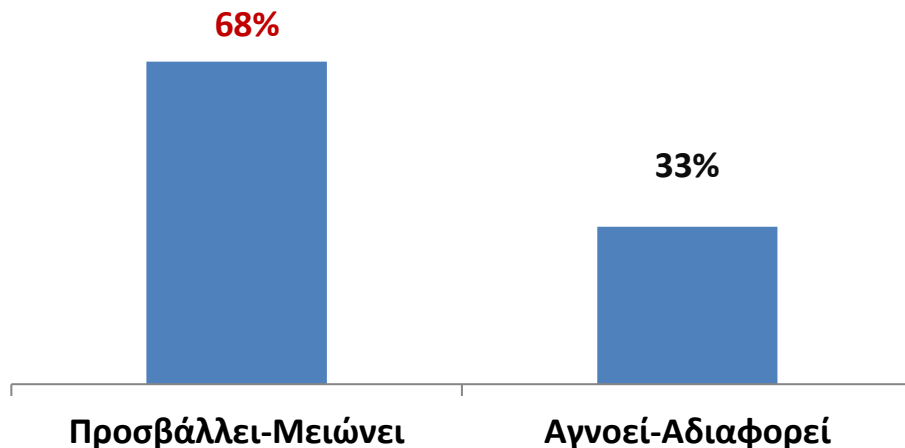

Τα τρία σημαντικότερα χαρακτηριστικά ενός καθηγητή:

- να εξηγεί με απλό τρόπο το μάθημα – να δίνει βοηθητικές σημειώσεις
- να είναι φιλικός με τους μαθητές
- να είναι πρόθυμος να απαντάει στις ερωτήσεις τους.

Το χειρότερο...

Το χειρότερο που μπορεί να κάνει ένας καθηγητής:
να προσβάλλει και να μειώνει τους μαθητές.

**προφίλ
καθηγητή**

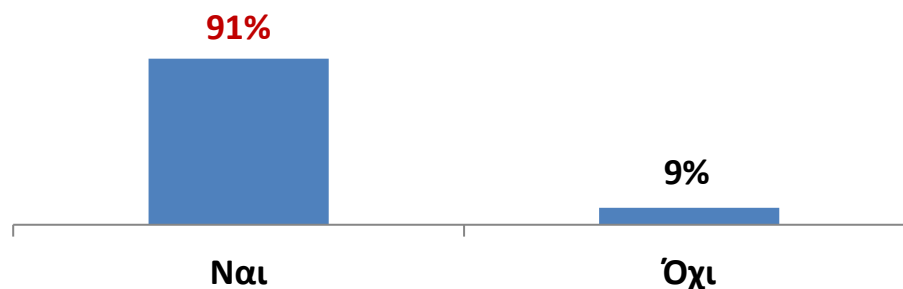
- ✓ διευκολύνει τη μάθηση
- ✓ φιλικός - πρόθυμος
- ✓ σέβεται μαθητή

➤ Παρότι οι μαθητές των ΕΠΑΛ παρουσιάζονται συχνά αδιάφοροι προς τη σχολική μάθηση...

μόλις το **8%** επιθυμεί *να τον αφήνει ο καθηγητής στην ησυχία του*

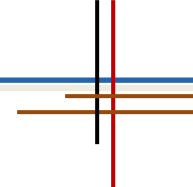
και το **91%** εκτιμά ότι *θα του φανούν χρήσιμες οι γνώσεις που αποκτά στο σχολείο!*

Χρήσιμες οι γνώσεις του σχολείου
μετά;

Προσδοκούν τα πάντα και απαιτούν τα πάντα από την εκπαίδευση...

Bourdieu & Passeron

Οι σημαντικότερες επιτεύξεις

Ενεργοποίηση των μαθητών!

Παρά τις **υπαρκτές δυσκολίες εκπόνησης μιας εργασίας με πραγματικά δεδομένα** στο πλαίσιο του σχολείου, παρά το έλλειμμα συνεργατικής κουλτούρας

- αναπτύχθηκε η αλληλοβοήθεια και ο συντονισμός

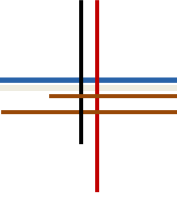
ολοκληρωμένο προϊόν –εκδόθηκε, αναρτήθηκε και...

παρουσιάστηκε σε δύο ημερίδες και ένα συνέδριο (!!)

- με άριστο συντονισμό ομάδας τεσσάρων μαθητών

το αγκάλιασαν και υποστήριξαν με σεβασμό και τόλμη, ως:

- καρπό μεγάλης προσπάθειας και
- μήτρα περηφάνιας και ικανοποίησης

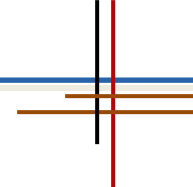
Οι σημαντικότερες επιτεύξεις

Ενισχυμένο αίσθημα ικανότητας αποτελεσματικής συνεργασίας,
πιο πρόθυμη εμπλοκή σε σχολικές πρακτικές!

✿ δύο χρόνια μετά (2018/19, Γ' ΕΠΑΛ)

παρουσίασαν την εργασία τους στο 2^ο Μαθητικό Συνέδριο Έρευνας και Επιστήμης
καταχωρήθηκε στα πρακτικά

το μόνο ΕΠΑΛ πλάι στα ιδιωτικά και πρότυπα σχολεία!!

Οι σημαντικότερες επιτεύξεις

Αξιοποίηση προηγούμενων γνώσεων / εμπειριών

Επιτυχής συνεργατική δημιουργία του ερωτηματολογίου – εργαλείου της έρευνας

και Φιλική προσέγγιση καινούριων!

Γνώσεις πληροφορικής, μαθηματικών και γλώσσας προσεγγίστηκαν **με ένα φυσικό τρόπο, για την εκπλήρωση του σκοπού της εργασίας τους.**

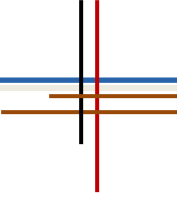
Χωρίς φόβο και καχυποψία!

Κι όπως γράφει ο Papert,

μεταβάλλοντας ένα γνωστικό αντικείμενο από ξένο, δύσκολο, εχθρικό για τους μαθητές σε κάτι φυσικό και εύκολο, μεταβάλλεται η σχέση τους με τη μάθηση και τη γνώση και η εικόνα για τον εαυτό τους,

γεγονός που αποτελεί **πολύτιμη παρακαταθήκη για το μέλλον τους!**

Οι σημαντικότερες επιτεύξεις

Από-ενοχοποίηση των μαθητών!

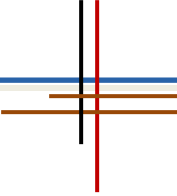
Οι μαθησιακές δυσκολίες καλύτερα αντιληπτές υπό το πρίσμα:

- Κοινωνικο-οικονομικών και μορφωτικών παραγόντων
- Σχολικής πορείας
- Συνθηκών ζωής

Το θέμα της έρευνας:

ανέδειξε **τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά** του μαθητικού πληθυσμού στον οποίο ανήκουν.

Η σταδιακή **οικειοποίηση των ευρημάτων λειτούργησε συμφιλιωτικά!**

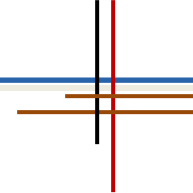

Εμπλοκή του συνόλου της τάξης!

*Διαλογή παρατηρήσεων από
ερωτηματολόγια στο εργαστήριο*

Σας ευχαριστώ!

YouTube

**“Κάνοντας έρευνα με τους μαθητές του ΕΠΑΛ”
Επιστημονικό Συνέδριο 4ου ΠΕΚΕΣ Αττικής (21-11-2020)**

<https://youtu.be/W7uv-TirZrM>